

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. II. Quam obligationem pariat Contractus?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

duo implicite conveniunt absque expressa pactione se obstringentes, & hic vocatur Quasi contractus, qui habetur in Tutela, Mandato, Negotiorum gestione, & simili officio, videlicet Curatoris, Procuratoris, &c., in quibus non habetur expresse consensus mutuus obligationem inducens, ut in contractu, sed rationabiliter præsumitur adesse talis mutuus consensus; quia qui tutelam verbi gratia, aut mandatum suscipit, virtualiter se obligat ad tale munus rite gerendum juxta leges, aut consuetudines talis officii.

Ex quibus habes, in quo differat contractus a Quasi contractu, & quam obligationem inducat tam contractus formalis, & expressus, quam virtualis, & implicitus, seu quasi contractus.

ARTICULUS II.

Quam obligationem pariat Contractus?

- I. *Debitum aliud est Antidorale, seu Morale fundatum in ipsa rei honestate; aliud Legale, quod oritur ex virtute præcipiente aliquem actum, ita tamen, ut trahat onus restitutionis, si ex virtute justitia oriatur.*
- II. *Obligatio ex justitia vel est pro foro interno, & hæc non dat actionem pro externo, sed exceptionem; Vel est tantum Civilis, ac nihiur in falsa præsumptione, & dat actionem solum pro foro externo; Vel est Civilis simul, & Naturalis, & pro utroque foro ligat. Hæc autem oritur aut ex contractu, aut ex quasi contractu, aut ex delicto, aut ex quasi delicto.*
- III. *Promittens non obligatur ex justitia (nisi juret, aut instrumentum publicum faciat,) sed ex fidelitate, que probabiliter non obligat sub gravi.*
- IV. *Quivis contractus etiam nudus pa-*

rit obligationem Naturalem, seu obligat in conscientia. Contractus dumtaxat vestitus parit etiam obligationem Civilem. Pactum autem nudum non dat actionem, sed exceptionem, retentionem pignoris, aliosque parit effectus; Et jus Canonicum jubet pacta nuda impleri.

- V. *Pactum nudum parit obligationem etiam Civilem, si juramento firmetur, sic enim evadit vestitum.*
- VI. *Pollicitatio, seu promissio non acceptata nullatenus obligat, nisi facta sit Civitati, Reipublica ob causam, &c.*
- VII. *Quid si pollicitatio fiat Ecclesia, & ad pias causas? Si donans moriatur, antequam Nuncius moneat illum de donatione facta, ad donatarium ne, an ad heredes spectat res illa donata?*

I. **N**otandum primo, obligationem esse vinculum quoddam, quo quis astringitur ad aliquid faciendum; hæc autem vel potest fundari in ipsa rei honestate, & a Juristis dicitur Antidoralis, quia scilicet quis tenetur esse gratus suo benefactori; & tale debitum dicitur Morale, quia laudabile quidem est, sed non præcipitur: Vel obligatio fundatur in necessitate, & hæc importat debitum legale, seu præceptum, quod oritur vel a virtute Charitatis, vel Justitiæ, vel Religionis, vel Obedientiæ, vel ab alia virtute; ita tamen, ut sola obligatio orta ex virtute justitiæ præter peccatum inducat onus restitutionis, ut diximus anno superiore.

II. Notandum secundo, quod obligatio ex justitia, de qua agitur in præfenti, alia est Naturalis tantum, quæ scilicet obligat dumtaxat in foro conscientiæ, & in foro externo non dat actionem, sed solum exceptionem, & retentionem pignoris, ut mox explicabimus: Alia est tantum Civilis, quæ sci-

scilicet inducitur a lege positiva ex aliqua praesumptione, cui non responderet veritas a parte rei, (si enim responderet, ea obligatio esset etiam naturalis,) ut si quis juxta allegata, & probata falso existimetur debitor, & cogatur ad solvendum; & talis obligatio dumtaxat Civilis dat solum actionem in foro externo: Alia demum obligatio ex justitia est Naturalis simul & Civilis; quae non solum obligat in foro conscientiae, sed etiam dat actionem in foro externo. Haec autem ex quatuor capitibus oriri potest: Primo, ex Contractu, ut ex mutuo, locatione, &c. Secundo, ex quasi Contractu, ut ex tutela, negotiis gestis, aut alio simili officio, in quo scilicet rationabiliter praesumitur adesse mutuus consensus ferens obligationem. Tertio, ex delicto, puta ex furto, homicidio, vel alio contra justitiam. Quarto, ex quasi delicto, quando scilicet non ex dolo, sed ex imperitia, vel imprudentia aliquis laesus est; ut quando quis e fenestra saxum projicit, & casu praetereuntem laedit, itaut teneatur damnum compensare, eo quod non adhibuerit debitam diligentiam.

III. Notandum tertio ex Sa apud Moyam, quod promittens non solet obligare se ex justitia, nisi juret, vel faciat publicum instrumentum: Cum autem non conferat alteri jus justitiae, tantum obligatur ex fidelitate, quae non obligat in multorum sententia sub mortali.

IV. Queritur nunc, Quinam Contractus pariant, praeter obligationem naturalem, etiam civilem?

Respondeo, & dico primo; Quilibet Contractus etiam nudus parit obligationem naturalem, seu obligat in foro conscientiae, itaut non possit parte invita rescindi; dummodo tamen Contrahentes sint habiles ad contrahendum, & libere consentiant, & Contractus non sit irritus jure positi-

vo, nec detur irritandi potestas. Ratio est, quia jure naturae tenetur quis praestare, quod altero acceptante promisit.

Dico secundo; Contractus, qui dicitur pactum nudum, parit tantum obligationem naturalem, non vero civilem: Contra vero parit etiam obligationem civilem pactum vestitum. Ita communiter ex leg. *Juris Gentium*, ff. *de Pactis*, ubi dicitur: *Nuda Pactio obligationem non parit, sed exceptionem*. Quare in foro conscientiae possis nudis pactis tenetur quilibet implere promissum, & fidem exolvere; at iis jus civile non assistit concedendo actionem; ne scilicet lites multiplicentur; immo tolerat, & permittit eorum rescissionem, quamdiu neutra ex parte pactum nudum est impletum; Si vero ex altera tantum parte sit impletum, permittit, vel quod resiliat is, qui contractum implevit ex parte sua, vel quod alteram partem cogat ad implendum illum. Verum in foro etiam externo talia nuda pacta pariunt aliquos effectus; Primo scilicet exceptionem, hoc est oppositionem adversus actionem actoris, sive ea sit dilatoria, sive peremptoria, de quibus Less. lib. 2. cap. 17. num. 2.; quamvis quaedam pacta nuda privilegio Juris dent etiam actionem civilem, ut Donatio verbalis acceptata, Promissio dotis, Promissio solvendi pro se, vel pro alio; ut notat idem Less. Secundo tribuunt jus compensandi in foro conscientiae. Tertio, jus retinendi pignus. Quarto, impediunt soluti repetitionem; immo jus Canonicum, cum conditum sit ad salutem Animarum, & respiciat solum obligationem conscientiae, jubet impleri pacta nuda, nisi forte praesumatur fraus, aut error: hanc enim ob causam non concedit actionem ad exigendum promissum, nisi exprimaturs causa cur sit promissum, praesumitur enim ex errore, aut fra-

fraude factam esse promissionem.

V. Dico tertio, pactum nudum, si juramento firmetur, parit non solum naturalem, sed etiam civilem obligationem, idque ob Numinis reverentiam. Ita communiter; Nam pactum nudum juramento vestitur, ut supra diximus.

VI. Quæritur secundo, An promissio non acceptata, quæ dicitur Pollicitatio, habeat rationem pacti, & obligationem naturalem, aut civilem inducat?

Respondeo, neutram obligationem inducere; non civilem, ex leg. *Si pactum ff. de Sollicit.*, Neque naturalem, ut communiter docent apud Molin. disp. 263.; qui enim promittit alteri, seu donat, sub tacita illa conditione promittit, & donat, si rem ille acceptet; atque adeo antequam acceptet, promissio, & donatio nullam obligationem parit, & revocari potest. Verum sicut votum obligat statim ac emittitur, quia statim acceptatur a Deo, si sit de meliori bono, ita promissio facta Civitati, vel Reipublicæ ob causam, puta propter incendium, terræmotum, &c. vel ob gratitudinem, ob honorem sibi decretum, aut decernendum, statim obligat, antequam acceptetur, seu in pactum transeat, ex leg. *Ob causam, ff. de Pollicitat.* Ratio est, quia Princeps generali lege propter bonum publicum talem pollicenti obligationem imposuit; dummodo exterius promiserit, nec solum propositum manifestarit; Unde fit, quod ex tali lege utraque habeatur obligatio, tam naturalis, quam civilis, quia legi obtemperare tenemur in conscientia, ut suo loco diximus.

VII. Dubium est, An etiam pollicitatio facta Ecclesiæ, vel ad piam causam ante acceptionem obliget, itaut non possit revocari? Affirmat Molin. disp. 263.; quia jura civilia adimentia obligationem pollicitationi non loquuntur

de pollicitatione facta ad pias causas; cum non possint id statuere sine consensu Pontificis. Sed communius cum Lessi., Sanch., & Laym. cap. 1. negant; quia nullum jus positivum in favorem Ecclesiæ id statuit, & jure naturali nullam obligationem parit pollicitatio. Si quis tamen juret, pollicitationem factam Ecclesiæ se non revocaturum, donec intimetur ad acceptandum, certe non potest illam in reverentiam Numinis revocare; atque adeo ad id non vi pacti, & ex justitia, sed vi juramenti, & ex Religione teneretur. Si tamen promittens juret se non revocaturum, non explicando an post, vel ante acceptionem, putat Sanch. apud Bonac. quæst. 1., quod possit ante acceptionem illam revocare, eo quod intelligi debeat, se non revocaturum post acceptionem.

Dubium est secundo, Utrum si pollicitator moriatur, antequam perveniat ad donarium Epistola, vel Nuntius, qui illum moneat de donatione, res donata pertineat ad hæredes donantis, an vero ad donarium, si velit acceptare? Sanch., & Lessi. apud Laym. loc. cit. putant, quod ad donarium, quia ex parte donantis jam donatio est valida, & perfecta. Communius tamen docent, quod ad hæredes donantis; cum donatarius non habeat jus acceptandi, neque ex vi pacti, cum pactum requirat consensum duorum; mortuo autem donante, ejus consensus non perseverat, sed extinguitur, ex Cap. *Si gratiose, de Rescriptis in 6.*; neque ex vi mandati, quia etiam mandatum extinguitur morte mandantis, si executio nondum dari cæpit, ex leg. *Mandatum, Cod. Mandati.* Putat tamen Laym. primo, quod donatarius, si rem donatam accipiat a Nuncio, possit illam sibi retinere, donec ab hæredibus repetatur. Secundo, quod si Nuncius culpabiliter distulerit rem tradere donatario,

rio, & interim donans moriatur, teneatur (ut ostendit Molin. disp. 263.) ad duplicem restitutionem, alteram donatario, ut patet, alteram hæredibus donantis, quia donatio non fuit acceptata, & mandatum morte mandantis expirat; unde res donata in tali casu debetur hæredibus donantis. Verum ad hanc secundam non obligant ante sententiam iudicis Laym., & alii apud Dian. part. 6. tract. 7. resol. 4. putantes donantem cessisse juri suo, & gratiam illam esse jam factam donatario. Notat demum Laym. cap. 26., mandatum ad pias causas non expirare morte mandantis, sicut non expirat mandatum de danda dote puellæ, ex leg. *Si ego, de fure dotium*, ob specialem favorem dotis.

ARTICULUS III.

An sit validus Contractus per errorem, dolum, aut metum celebratus, vel sine solemnitatibus Juris?

- I. Error potest esse vel circa substantiam rei, vel circa qualitates. Dolus vel potest dare causam Contractui, vel potest incidere in Contractum. Metus potest esse vel a causa necessaria, vel a libera, vel incuti ad extorquendum Contractum, vel ad alium finem; Potest etiam esse iustus, vel iniustus, levis, vel gravis.
- II. Error circa substantiam invalidat Contractum, siue talis error sit Antecedens, seu inducens ad contrahendum, siue sit Concomitans, quatenus etiam errore deprehenso adhuc Contractus fieret, quamvis ad hunc non inducat.
- III. Error circa accidentia universim Contractum non invalidat, (ut nec Contractum Matrimoniale,) dummodo dolus ab altero proveniens

non det causam Contractui; tunc enim Contractus rescindibilis esse rescindendus ad arbitrium decepti. Quod si quis expresse dicat se nolle contrahere, si erret circa qualitates expositas, tunc etiam Contractus Matrimonialis esse irritus, necnon Professio Religiosa.

- IV. Dolus circa substantiam multo magis, quam error huiusmodi irritat Contractum. Dolus vero circa qualitates dans causam Contractui, si proveniat ab altero Contrahente, est irritandus ad arbitrium decepti; secus vero si proveniat a tertia persona; qua tamen tenetur damnum resarcire.
- V. Non datur obligatio adimplendi Contractum initum per dolum circa qualitates a tertia persona provenientem, si ex altera parte nondum sit adimpletus. Nec Sponsalium Contractus obligat, si notabilis mutatio aut superveniat, aut de novo appareat.
- VI. Si Contractus per dolum ab altero Contrahente provenientem dans causam Contractui esse iuxta probabilem opinionem irritus, teneatur deceptor solum ad damnum compensandum; secus si esse irritandus.
- VII. Contractus per dolum incidentem in Contractum celebratus non est irritus, sed irritandus ad arbitrium decepti.
- VIII. Dolus, ac error circa causam finalem irritant promissionem, & donationem: Secus vero si sint circa causam impulsivam. Hinc ad restitutionem tenetur pauper, qui paupertatem simulans, magnam obtinet eleemosynam; Secus vero si parvam.
- IX. Votum simplex pariter irritum est, si emissum sit per dolum versantem circa causam finalem; non tamen votum solenne, sicut nec Matrimonium.

X. Uni-